

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Charakteristika průřezových témat:

Průřezová témata jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Jejich realizace má nezastupitelné místo při vzdělávání všech žáků, zvláště žáků, u kterých je upraven obsah a výstupy ze vzdělávání od 3. stupně podpůrných opatření. Průřezová témata napomáhají těmto žákům možnost osobnostního a charakterového rozvoji, vytvářejí prostor pro utváření jejich postojů a hodnotového systému, důraz je kladen především na kultivaci jejich postojů a hodnotových orientací.

Tematické okruhy těchto témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a propojují vzdělávací obsahy oborů. Přispívají tím ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují utváření a rozvoj klíčových kompetencí žáků. Mají tak možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Průřezová témata jsou propojena se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu jako jsou projekty, semináře, kurzy apod.

Vymezení průřezových témat:

1. Osobnostní a sociální výchova
2. Výchova demokratického občana
3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
4. Multikulturní výchova
5. Environmentální výchova
6. Mediální výchova

1. OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA - OSV

Charakteristika průřezového tématu:

Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet si praktické životní dovednosti, hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Jazyk a jazyková komunikace

- Jazyk je jako klíčový nástroj jednání v každodenní verbální komunikaci, prohlubuje vztah mezi verbální a neverbální složkou komunikace a rozšiřuje specifické aplikace jazyka o sociální dovednosti.

Člověk a jeho svět

- Témata směřující k sebepoznání, zdravému sebepojetí, seberegulaci a k udržení psychického zdraví – psychohygieně, komunikaci a mezilidským vztahům.

Člověk a společnost

- Úzká je vazba k Výchově a občanství, Člověk ve společnosti a Člověk jako jedinec, konkrétně k tématům lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití a podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka a osobní rozvoj.

Člověk a příroda

- Týká se evoluce lidského chování, zvířecí a lidské komunikace a seberegulačního jednání jako základního ekologického principu, nabízí také možnosti rozvoje emočních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí.

Umění a kultura

- Především se zaměřuje na rozvoj smyslového vnímání, kreativity, vnímání a utváření mimouměleckého estetického, lze zde účinně využít různé postupy dramatické výchovy.

Člověk a zdraví

- Zaměřuje se na témata reflektující fyzickou stránku člověka, sociální vztahy, komunikaci a rozhodování v běžných i vypjatých situacích, napomáhá ke zdravému duševnímu a sociálnímu životu.

Člověk a svět práce

- Jedná se o zdokonalování dovedností týkající se spolupráce a komunikace v týmu a různých pracovních situacích.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění
- **Sebepoznání a sebepojetí** – moje tělo, moje psychika, vztah k sobě samému, vztahy k druhým lidem
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání, regulace vlastního jednání i prožívání
- **Psychohygiena** - sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích, organizace času, hledání pomoci při obtížích
- **Kreativita** - cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity, tvořivost v mezilidských vztazích

Sociální rozvoj

- **Poznávání lidí** – vzájemné poznávání se ve skupině, rozvoj pozornosti vůči odlišnostem, chyby při poznávání lidí
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie, respektování, podpora, pomoc
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, efektivní komunikační strategie
- **Kooperace a kompetice** – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci jako je seberegulace, pozitivní myšlení, řešení konfliktů

Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti při řešení problémů z hlediska různých typů problémů
- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – analýzy vlastních i cizích postojů, hodnot a jejich projevů v chování, problematiku situací všedního dne

2. VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA - VDO

Charakteristika průřezového tématu:

Toto téma představuje syntézu hodnot, a to spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, rozvoj kritického myšlení, vědomí vlastních práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Člověk a společnost

- Zaměřuje se na principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, spolupráce občanů na společenském a politickém životě.

Člověk a jeho svět

- Témata zaměřena na vztah k domovu a vlasti.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Občanská společnost a škola

- demokratické vztahy ve škole, otevřené partnerství a demokratické společenství, zapojení žáků do samosprávy

Občan, občanská společnost a stát

- práva a povinnosti občana, Listina základních práv a svobod, základní principy demokratického politického systému, principy soužití s minoritami, respekt k identitám

Formy participace občanů v politickém životě

- volební systémy, demokratické volby a politika, obec jako základní jednotka samosprávy státu, společenské organizace a hnutí

Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

- demokracie jako protiváha diktatury a anarchie, základní kategorie fungování demokracie, význam ústavy jako základního zákona země, demokratické řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti

3. VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH - VMEGS

Charakteristika průřezového tématu:

Toto téma akcentuje evropskou dimenzi, která podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění. Podstatnou součástí evropské dimenze je výchova budoucích evropských občanů jako zodpovědných a tvořivých osobností, schopných v dospělosti mobility a flexibility v občanské a pracovní sféře i v osobním životě.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Člověk a jeho svět

- Využívají se u žáků zkušenosti a poznatky z běžného života i mimořádných událostí v rodině, v obci a nejbližším okolí.

Člověk a společnost

- Propojuje poznatky z oboru historie a politické geografie, prohlubuje porozumění klíčovým historickým a politickým událostem

Výchova k občanství

- Obsahem jsou sociální, ekonomické, právní a kulturní souvislosti v evropské a globální dimenzi, objasňují vazby mezi lokální, národní, evropskou a globální úrovní uvažování, rozhodování a jednání

Člověk a příroda

- Uplatňuje se zejména při objasňování důsledků globálních vlivů na životní prostředí v okolí žáků a na závažnost ochrany životního prostředí v dané lokalitě

Jazyk a jazyková komunikace

- Český jazyk jako nezastupitelný nástroj k učení vede žáky k učení jiných jazyků, které jsou klíčem k dorozumění se a poznávání jiných kultur, Cizí jazyky jsou důležité pro poznávání života evropské a světové kultury

Umění a kultura

- Téma rozvíjí vztah k evropské a světové kultuře, prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí. Přispívá k emocionální zainteresovanosti na uchování záchraně kulturního a historického dědictví

Člověk a zdraví

- Orientuje žáky v globálních problémech souvisejících se zdravím, v oboru TV využívá téma zájem žáků o sport evidenci a vzájemnému porozumění a přátelství mezi lidmi různých národů a národností.

Propojení tématu s digitálními technologiemi umožňuje žákům zejména samostatně získávat, vyhodnocovat a sdílet informace o zemích Evropy a světa. Tyto informace mají především usnadňovat orientaci v nabídce vzdělávacích a pracovních příležitostí, rozvíjení zájmů a navazování kontaktů.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Evropa a svět nás zajímá

- Zážitky, příběhy a zkušenosti z Evropy a světa, život dětí v jiných zemích, zvyky a tradice národů Evropy

Objevujeme Evropu a svět

- Naše vlast a Evropa, evropské krajiny, Evropa a svět, mezinárodní setkávání, státní a evropské symboly

Jsme Evropané

- Kořeny a zdroje evropské civilizace, klíčové mezníky evropské historie, co Evropu spojuje a co ji rozděluje

4. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA - MKV

Charakteristika průřezového tématu:

Průřezové téma Multikulturní výchova umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami, žáci si pak mohou lépe uvědomovat svoji vlastní identitu, tradice a hodnoty.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Jazyk a jazyková komunikace

Člověk a společnost

Umění a kultura

Člověk a zdraví

Člověk a příroda

- Multikulturní výchova prolíná všemi vzdělávacími oblastmi, vazba na tyto oblasti je dána především tématy, která se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky různých národů a etnických skupin.

Propojení Multikulturní výchovy s digitálními technologiemi umožňuje žákům zejména získávat, vyhodnocovat a sdílet informace jako východisko pro přemýšlení o nálehavých tématech a způsobech jejich řešení.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Kulturní difference

- Jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti, jednota tělesné i duševní stránky, vlastní kulturní zakotvení, zvláštnosti různých etnik, problémy sociokulturních rozdílů v ČR a v Evropě

Lidské vztahy

- Právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci, tolerance vztahů a rozvoj spolupráce s jinými lidmi bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženskou, zájmovou nebo generační příslušnost; vztahy mezi kulturami; předsudky a vžitě stereotypy; integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích; princip slušného chování; kvalita mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti; tolerance, empatie, solidarita; zapojení žáků z odlišného kulturního prostředí do kolektivu třídy

Etnický původ

- Rovnocennost všech etnických skupin a kultur; odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost; národnostní menšiny; informace o různých etnických a kulturních skupinách; odlišné myšlení a vnímání světa; rozpoznávání a důvody vzniku rasové nesnášenlivosti

Multikulturalita

- Současný svět a předpokládaný vývoj v budoucnosti; prostředek vzájemného obohacování; rasy jazyků a jejich rovnocennost; naslouchání druhým, komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin; vstřícný postoj k odlišnostem; význam užívání cizího jazyka k dorozumění a celoživotního vzdělávání

Princip sociálního smíru a solidarity

- Odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; spolupodílení se na přetváření společnosti, zohlednění potřeb minoritních skupin, lidská práva, základní dokumenty

5. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA - EV

Charakteristika průřezového tématu:

Téma vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, k pochopení postupného přechodu k udržitelnému zdroji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Člověk a jeho svět

- Základní pohled na okolní přírodu i prostředí; přispívá k osvojování si elementárních dovedností a návyků odpovědného přístupu k prostředí; využívá přímé kontakty žáků s okolním prostředím a propojuje rozvíjení myšlení

Člověk a příroda

- Pochopení základních přírodních zákonitostí, souvislostí ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti

Člověk a společnost

- Souvislosti mezi ekologickými, technickoekonomickými a sociálními jevy, význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje

Člověk a zdraví

- Problematika vlivů prostředí na vlastní zdraví i zdraví ostatních lidí, důležitost péče o přírodu při organizaci masových sportovních akcí

Umění a kultura

- Příležitosti pro zamyšlení se nad vztahy člověka a prostředí, uvědomování si přírodního i sociálního prostředí jako zdroje inspirace pro vytváření kulturních a uměleckých hodnot, vnímání estetických kvalit prostředí

Člověk a práce

- Konkrétní pracovní aktivity ve prospěch životního prostředí, poznávání profesí ve vztahu k životnímu prostředí

Propojení Environmentální výchovy s digitálními technologiemi umožňuje žákům aktivně získávat a sdílet zásadní informace týkající se náležitých otázek životního prostředí. To umožňuje jednak hlouběji poznávat a vyhodnocovat závažnost ekologických problémů, jednak zvyšovat zájem žáků, aby modelovali a prezentovali varianty jejich řešení, komunikovali o nich, a vyhodnocovat jejich možné dopady na úrovni lokální a globální.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Ekosystémy

- Les, pole, vodní zdroje, moře, tropický deštný les; lidské sídlo – město – vesnice, kulturní krajina

Základní podmínky života

- Voda, ovzduší, půda; ekosystémy – biodiverzita; energie; přírodní zdroje

Lidské aktivity a problémy životního prostředí

- Zemědělství a životní prostředí, ekologické zemědělství; doprava a životní prostředí; průmysl a životní prostředí; odpady a hospodaření s odpady; ochrana přírody a kulturních památek; změny v krajině; dlouhodobé programy zaměřené k růstu ekologického vědomí veřejnosti

Vztah člověka k prostředí

- Naše obec; náš životní styl; aktuální (lokální) ekologický problém; prostředí a zdraví; nerovnoměrnost života na Zemi

6. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA - MV

Charakteristika průřezového tématu:

Mediální výchova nabízí základní poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii, které představují významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků. Pro uplatnění jedince je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa a z médií. Média mají vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu, na kvalitu života a jsou důležitým socializačním faktorem. Mediální výchova má žáka vybavit základní úrovní mediální gramotnosti, která zahrnuje osvojení si základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií, získání dovedností zapojení jedince do mediální komunikace – analyzovat nabízená sdělení, posoudit věrohodnost a komunikační záměr, orientace v mediovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média.

Vztahy ke vzdělávacím oblastem:

Člověk a společnost

- Média se jako sociální instituce podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby, umožňují hledat podobnosti mezi minulými a současnými událostmi a porovnávat jevy a procesy v evropském i celosvětovém měřítku.

Jazyk a jazyková komunikace

- Vnímání mluveného i psaného projevu, jeho stavby, nejrůznějších typů obsahů, výrazových prostředků, osvojení si základních pravidel komunikace, dialogu a argumentace.

Umění a kultura

- Vnímání specifické řeči, kterou média využívají a jejich kombinaci a to nejen přirozeného jazyka, ale i obrazu a zvuku. Přispívá ke schopnosti vnímat, interpretovat a kriticky hodnotit artefakty umělecké i běžné mediální produkce.

Propojení Mediální výchovy s digitálními technologiemi zdůrazňuje témata a činnosti týkající se mediální komunikace, bezpečnosti komunikace a minimalizace rizik, potřeby rozlišovat mezi soukromou a veřejnou komunikací a vnímat naléhavost neustálého kritického vyhodnocování informací a mediálních sdělení. Pro plnohodnotné zapojení žáků do mediální komunikace je třeba vytvářet příležitosti a podmínky k tvorbě mediální produkce a k vědomému využívání různých výrazových prostředků a tvořivých realizačních postupů.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Receptivní činnosti:

- **Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení** – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě
- **Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality** – různé typy sdělení, jejich rozlišování a funkce
- **Stavba mediálních sdělení** – příklady pravidelnosti v uspořádání mediovaných sdělení, zejména ve zpravodajství
- **Vnímání autora mediálních sdělení** – identifikování postojů a názorů autora v mediovaném sdělení
- **Fungování a vliv médií ve společnosti** – organizace a postavení médií ve společnosti

Produktivní činnosti:

- **Tvorba mediálního sdělení** – uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně vhodných sdělení
- **Práce v realizačním týmu** – redakce školního časopisu, rozhlasu, televize nebo internetového média

Číselné označení průřezových témat:**1. OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA**

Tematické okruhy		OSV
Osobnostní rozvoj 1.1	Rozvoj schopností poznávání	1.1.1
	Sebepoznání a sebepojetí	1.1.2
	Seberegulace a sebeorganizace	1.1.3
	Psychohygiena	1.1.4
	Kreativita	1.1.5
Sociální rozvoj 1.2	Poznávání lidí	1.2.1
	Mezilidské vztahy	1.2.2
	Komunikace	1.2.3
	Kooperace a kompetice	1.2.4
Morální rozvoj 1.3	Řešení problémů a rozhodovací dovednosti	1.3.1
	Hodnoty, postoje, praktická etika	1.3.2

2. VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Tematické okruhy	VDO
Občanská společnost a škola	2.1
Občan, občanská společnost a stát	2.2
Formy participace občanů v politickém životě	2.3
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování	2.4

3. VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Tematické okruhy	VMEGS
Evropa a svět nás zajímá	3.1
Objevujeme Evropu a svět	3.2
Jsme Evropané	3.3

4. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Tematické okruhy	MKV
Kulturní difference	4.1
Lidské vztahy	4.2
Etnický původ	4.3
Multikulturalita	4.4
Princip sociálního smíru a solidarity	4.5

5. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Tematické okruhy	EV
Ekosystémy	5.1
Základní podmínky života	5.2
Lidské aktivity a problémy životního prostředí	5.3
Vztah člověka a prostředí	5.4

6. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

	Tematické okruhy	MV
Receptivní činnosti 6.1	Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení	6.1.1
	Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality	6.1.2
	Stavba mediálních sdělení	6.1.3
	Vnímání autora mediálních sdělení	6.1.4
	Fungování a vliv médií ve společnosti	6.1.5
Produktivní činnosti 6.2	Tvorba mediálního sdělení	6.2.1
	Práce v realizačním týmu	6.2.2

Zpracovala: Mgr. Simona Dušková